

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ
ПРОТИДІЇ КОЛАБОРАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ****ADMINISTRATIVE AND LEGAL PRINCIPLES OF INTERACTION OF SUBJECTS
OF COUNTERACTION TO COLLABORATIVE ACTIVITY**

У статті на підставі аналізу наукових поглядів учених і норм чинного законодавства схарактеризовано систему адміністративно-правових засад взаємодії суб'єктів протидії колабораційній діяльності. Встановлено, що зазначеній діяльності сприяє введення на території України правового режиму воєнного стану. Адміністративно-правові засади взаємодії суб'єктів протидії колабораційній діяльності визначено як систему регламентованих адміністративними нормами механізмів, інститутів і дій суб'єктів публічного управління, спрямованих на організацію та забезпечення протидії колабораційній діяльності на території України. Зауважено, що основним суб'єктом протидії колабораціонізму є органи та підрозділи Служби безпеки України, які реалізують відповідні повноваження і завдання в співпраці, зокрема, з Національною поліцією України, Державною прикордонною службою України, Державною митною службою та прокуратурою України. Ключовими адміністративно-правовими засадами взаємодії суб'єктів протидії колабораційній діяльності визнано такі: а) нормативно-правове закріплення порядку та правил співробітництва у відомчих документах кожного суб'єкта; б) координаційна діяльність прокуратури щодо протидії злочинності, яка, серед іншого, охоплює питання боротьби з колабораціонізмом; в) введення правового режиму воєнного стану, який активізує роботу правоохоронної системи та надає її суб'єктам більш широкі повноваження. Акцентовано на тому, що загальним недоліком вказаних засад є відсутність систематизованої нормативно-правової основи, яка б визначала специфіку, форми, методи, чіткий суб'єктний склад, а також інші технічні та функціональні основи протидії колабораційній діяльності.

Ключові слова: адміністративно-правові засади, колабораційна діяльність, колабораціонізм, воєнний стан, правоохоронні органи.

Based on the analysis of scientific views of scholars and provisions of current legislation, the article characterizes the system of administrative and legal framework for interaction of subjects of counteraction to collaboration activities. It is established that this activity is facilitated by the introduction of the martial law regime in Ukraine. The administrative and legal framework for interaction of subjects of counteraction to collaboration activities is defined as a system of mechanisms, institutions and actions of public administration entities regulated by administrative rules aimed at organizing and ensuring counteraction to collaboration activities in Ukraine. It is noted that the main subject of countering collaborationism is the bodies and subdivisions of the Security Service of Ukraine, which exercise their respective powers and tasks in cooperation, in particular, with the National Police of Ukraine, the State Border Guard Service of Ukraine, the State Customs Service and the Prosecutor's Office of Ukraine. The key administrative and legal principles of interaction between the subjects of countering collaboration are recognized as follows: a) regulatory and legal consolidation of the procedure and rules of cooperation in the departmental documents of each subject;

b) coordination of the Prosecutor's Office in combating crime, which, among other things, covers the issue of combating collaboration; c) introduction of the legal regime of martial law, which intensifies the work of the law enforcement system and gives its subjects broader powers. It is emphasized that the general shortcoming of these principles is the lack of a systematized legal framework which would determine the specifics, forms, methods, clear subject composition, as well as other technical and functional bases for countering collaboration activities.

Key words: *administrative and legal framework, collaboration activity, collaborationism, martial law, law enforcement agencies.*

Постановка проблеми. В умовах відкритої військової агресії російської федерації, а також зумовленої цим політичної, економічної, соціальної нестабільності, важливого значення набуває забезпечення державою законності й правопорядку. Важливим напрямом такої діяльності є попередження та припинення діяльності щодо допомоги ворогу – колабораціонізму. Юридичний зміст цієї категорії охоплює значну кількість протиправних діянь, які тією чи іншою мірою сприяють порушенню суверенітету й незалежності нашої країни. Протидія колабораціонізму передбачає діяльність низки спеціально уповноважених суб'єктів, які тісно взаємодіють одне з одним. Таким чином, важливим завданням законодавця є побудова ефективної системи адміністративно-правових засад взаємодії суб'єктів протидії колабораційній діяльності.

Стан дослідження проблеми. Упродовж останніх років сутність колабораційної діяльності, особливості її попередження, припинення та профілактики, а також інші пов'язані з цим аспекти, досліджено в роботах багатьох науковців. Зокрема, вказані проблеми слугували предметом наукових досліджень В. С. Березняка, О. С. Бісюка, А. В. Макашова, М. І. Пашина, Ю. О. Ткача, О. М. Чальцева, В. В. Шаблістого, О. С. Юніна та багатьох інших науковців. Водночас, попри значний інтерес до вказаної тематики, у сфері протидії колабораційній діяльності залишається багато невирішених питань. Зокрема, недостатньо опрацьованим є питання адміністративно-правових засад взаємодії суб'єктів протидії колабораціонізму.

Саме тому **метою статті** є визначення специфіки системи адміністративно-правових засад взаємодії суб'єктів протидії колабораційній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Поняття «адміністративно-правові засади» за змістом складається з двох взаємопов'язаних частин. Так, слово «засади», згідно з академічним тлумачним словником, підготовленим за загальною редакцією І. К. Білодіда, має таку етимологію: 1) основа чогось; те головне, на чому ґрунтується, базується що-небудь; 2) вихідне, головне положення, принцип; 3) основа світогляду, правило поведінки; 4) спосіб, метод здійснення чого-небудь [1]. Своєю чергою словосполучення «адміністративно-правові» є показником царини, у якій відповідні засади сформовано. Тобто це – галузь адміністративного права, яке відповідно до юридичної літератури становить галузь права (сукупність правових норм), що регулює з метою реалізації завдань і функцій держави суспільні відносини управлінського характеру, які складаються у сфері виконавчої та розпорядчої діяльності органів виконавчої влади, внутрішньоорганізаційній діяльності інших державних органів, а також у процесі здійснення громадськими організаціями, регуляторними органами зовнішніх юридично-владних повноважень. Адміністративне право є самостійною галуззю права, за допомогою якої держава регулює однорідні суспільні відносини у сфері державного управління, розвиває та зміцнює його демократичні основи. Адміністративному праву належить особлива роль у механізмі правового впливу – воно є необхідним і важливим інструментом управління соціальними процесами в суспільстві. Отже, адміністративне право – це управлінське право, яке відрізняється від інших галузей права специфікою предмета, методу регулювання та структурними особливостями (системою розміщення нормативного матеріалу). Предмет адміністративного права становить широкий комплекс суспільних відносин, які виникають у зв'язку з реалізацією функцій державного управління, з приводу здійснення широкої та різноманітної виконавчої та розпорядчої діяльності [2, с. 19].

З огляду на викладене, адміністративно-правові засади – це юридична основа, фундамент існування та дії правових, соціальних, економічних або інших явищ об'єктивної дійсності, заснований на механізмах та інститутах адміністративного права. Остання спрямована на регулювання відносин у сфері публічного управління та виконання публічних функцій органами державної влади, місцевого самоврядування та їх посадовими особами. Інакше кажучи, ідеться про модель державного забезпечення відповідної сфери суспільно-правових відносин.

Таким чином, адміністративно-правові засади взаємодії суб'єктів протидії колабораційній діяльності – це система регламентованих адміністративними нормами механізмів, інститутів і дій суб'єктів публічного управління, спрямованих на організацію та забезпечення протидії колабораційній діяльності на території України.

Переходячи до огляду складових системи визначених адміністративно-правових засад, слід зауважити, що найпершою з них можна виокремити нормативно-правове закріплення порядку та правил співробітництва у відомчих документах кожного суб'єкта. Відповідно до ст. 111-1 Кримінального кодексу України («Колабораційна діяльність») та ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України, основним суб'єктом протидії колабораціонізму є органи та підрозділи Служби безпеки України, адже саме до їх підслідності належить цей злочин. Однак у своїй роботі зазначена служба не ізольована від інших правоохоронних відомств, особливо в питанні боротьби із вказаним складним, кримінально караним явищем. Органи та підрозділи Служби безпеки України реалізують повноваження і завдання у співпраці з: Національною поліцією України, яка виконує численні профілактичні функції серед населення, безпосередньо контролює правопорядок; Державною прикордонною службою України та Державною митною службою – проводять боротьбу із колаборантами у своїй структурі, а також під час здійснення цільових повноважень на державному кордоні; прокуратурою України – забезпечує державне обвинувачення в суді щодо колаборантів та їх осуд тощо. Взаємодія цих та інших відомств у протидії колабораційній діяльності забезпечується шляхом визначення порядку та меж їх співробітництва з державними, муніципальними органами публічної влади, а також підприємствами, установами та організаціями інших форм власності безпосередньо у відомчих нормативно-правових документах, наприклад, законах України «Про Службу безпеки України», «Про Національну поліцію», «Про Державну прикордонну службу України», «Про прокуратуру», постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України» тощо [3–7].

Наступною адміністративно-правовою засадою слід вважати координаційну діяльність прокуратури щодо протидії злочинності, яка, серед іншого, охоплює питання боротьби з колабораціонізмом. Координація є особливим адміністративно-правовим явищем. Як слушно зауважує І. І. Литвин, остання характеризується такими відмітними рисами. По-перше, координація – це вид взаємодії органів, що володіють самостійною компетенцією та організаційно не є взаємозалежними. По-друге, координація передбачає чіткий поділ процесу спільної діяльності між цими органами. Якщо за умови індивідуальної діяльності кожний з органів здійснює дії, що не залежать від дій іншого, то в цьому випадку вони є взаємозумовленими, оскільки мають реалізовуватися узгоджено, одночасно або в суворій послідовності як функціонально різні компоненти єдиного комплексу дій. По-третє, важливою рисою координаційної взаємодії є наявність третього суб'єкта координатора, що безпосередньо координує їх спільну діяльність. Повноваження координуючого суб'єкта (координатора) переважно мають організаційний характер. Прийняті ним рішення, за узгодженням спільних дій органів, діяльність яких координується, є рекомендаційними, але підлягають обов'язковому розгляду [8].

Натомість координаційна діяльність прокуратури означена додатковими рисами, передбаченими Законом України «Про прокуратуру» та наказом Офісу Генерального прокурора «Про затвердження Порядку координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності» від 8 лютого 2021 року № 28. Відповідно до вказаних документів, Генеральний прокурор, керівники органів прокуратури, їх перші заступники та заступники відповідно до розподілу обов'язків координують діяльність правоохоронних органів відповідного рівня, зокрема міжрегіональних, повноваження яких поширюються на декілька адміністративно-територіальних одиниць, у сфері протидії злочинності. Суб'єктами координаційної діяльності є правоохоронні органи, на які законодавством України покладено функції здійснення дізнання, досудового слідства та проведення оперативно-розшукової діяльності, а в необхідних випадках – інші державні органи за їх згодою. Підставами для реалізації керівництвом органів прокуратури координаційних повноважень є встановлені прокуратурою під час здійснення конституційних функцій проблеми у сфері протидії злочинності, які можуть бути вирішені за умови узгодження діяльності правоохоронних органів відповідного рівня та вжиття спільних заходів. Завданнями координації є: а) розробка та впровадження у діяльність правоохоронних органів та органів прокуратури пріоритетів кримінально-правової політики, сучасних підходів до протидії злочинності; б) визначення основних напрямів та проблем у правозастосовній і правоохоронній діяльності щодо запобігання та протидії злочинності на основі аналізу її структури, динаміки та прогнозування

тенденцій, підготовка пропозицій щодо шляхів розв'язання відповідних проблем з метою сприяння у виконанні завдань кримінального провадження; в) розробка, узгодження і реалізація спільних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення, розкриття, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, причин та умов, які сприяли їх вчиненню; г) підготовка пропозицій щодо вдосконалення законодавства у сфері протидії злочинності. Основною формою координації є проведення координаційних нарад з керівниками правоохоронних органів, а додатковими – проведення спільних нарад з керівництвом правоохоронних та інших державних органів; створення міжвідомчих робочих груп; здійснення спільних виїздів у регіони для проведення узгоджених дій, перевірок і надання допомоги правоохоронним органам у протидії злочинності; обмін аналітичною інформацією з питань протидії злочинності, проведення спільних аналітичних досліджень; розробка спільних наказів, а також підготовка листів інформаційного характеру й документів організаційного та методичного спрямування тощо [7; 9].

Суттєво сприяє протидії колабораційній діяльності уведення на території України правового режиму воєнного стану, який мобілізує правоохоронні органи та надає їм більш широкі повноваження в реалізації цільових функцій, зокрема за рахунок тимчасового обмеження прав і свобод людини та громадянина. Згідно із Законом України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. В Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених Указом Президента України про введення воєнного стану, такі заходи правового режиму воєнного стану: 1) встановлювати (посилювати) охорону об'єктів критичної інфраструктури та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, і вводити особливий режим їх роботи; 2) запроваджувати комендантську годину (заборону перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих пропусків і посвідчень), а також встановлювати спеціальний режим світлового та інших видів маскування; 3) встановлювати особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів; 4) перевіряти документи в осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян; 5) забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів і таке інше [10].

Висновки. Проведений у роботі аналіз дає змогу дійти висновку, що до ключових адміністративно-правових засад взаємодії суб'єктів протидії колабораційній діяльності належать: а) нормативно-правове закріплення порядку та правил співробітництва у відомчих документах кожного суб'єкта; б) координаційна діяльність прокуратури щодо протидії злочинності, яка, серед іншого, охоплює питання боротьби з колабораціонізмом; в) уведення правового режиму воєнного стану, який активізує роботу правоохоронної системи та надає її суб'єктам більш широкі повноваження. Загальним недоліком вказаних адміністративно-правових засад є відсутність систематизованої нормативно-правової основи, яка б визначала специфіку, форми, методи, чіткий суб'єктний склад, а також інші технічні та функціональні основи протидії колабораційній діяльності за прикладом сфер боротьби з організованою злочинністю, протидії корупції, домашньому насильству тощо, у межах яких видано цільових законодавчих документів. Вважаємо необхідним усунути цей недолік шляхом відповідної законопроектної та законотворчої роботи.

Список використаних джерел:

1. Білодід І. К. Словник української мови : в 11 т. Т. 3, 1972. 300 с.
2. Адміністративне право України : підручник [для юрид. вузів і фак.] / Ю. П. Битяк, В. В. Богущкий, В. М. Гаращук та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2000. 520 с.
3. Про затвердження Положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 6 берез. 2019 р. № 227. *Офіційний вісник України*. 2019. № 26. Ст. 900.
4. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 берез. 1992 р. № 2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.
5. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
6. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 3 квіт. 2003 р. № 661-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 27. Ст. 208.
7. Про прокуратур : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2–3. Ст. 12.
8. Литвин І. І. Адміністративно-правове регулювання взаємодії місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2009. 217 с.
9. Про затвердження Порядку координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності : наказ Генерального прокурора від 8 лют. 2021 р. № 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0028905-21#Text>.
10. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.